

پیشنهادی برای کاهش اتلاف منابع ملی

مهدی بهادری نژاد

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

چکیده

در حال حاضر منابع ملی نظیر آب، انرژی، دارو، نان و سایر مواد غذایی به مقدار زیادی در کشور تلف می شوند. دولت برای مصرف تقریباً تمامی این منابع یارانه می پردازد و این امر خود باعث اتلاف بیشتر آنها و آلوده سازی بیشتر محیط زیست گردیده است. علاوه بر اتلاف این منابع ملی، مردم در فعالیتهای اجتماعی- اقتصادی وقت خود و دیگران را به میزان قابل ملاحظه ای تلف می کنند. لازم است جامعه به میزان این اتلاف واقف شده و راههای کاهش آنها را فرا گیرد. این آگاه سازی و آموزش باید در تمام مقاطع تحصیلی دانش آموزان و دانشجویان و از طریق برنامه های جالب تلویزیونی انجام گردد تا به این ترتیب فرهنگ صرف جوئی و کاهش اتلاف در منابع ملی (از جمله وقت) در جامعه گسترش یابد و صرفه جوئی به عنوان یک ارزش، و اتلاف و اسراف به عنوان رذائل اخلاقی معرفی شوند.

پیشنهاد می نماید دولت کلیه یارانه هائی را که برای آب، انواع حاملهای انرژی، دارو و نان می پردازد حذف و معادل آنها بطور مساوی به مردم بپردازد. در حالی که این پرداخت ها برای خانواده های ثروتمند قسمت ناچیزی از درآمد آنها را تشکیل می دهد ولی برای خانواده های کم درآمد و مستمند این پرداخت ها می تواند رقم قابل ملاحظه ای از درآمد آنها را تشکیل دهد و رفاه آنها را بهبود بخشد. به این ترتیب دولت عملاً برای صرفه جوئی و تلف نکردن منابع ملی به مردم کمک می کند و نه برای مصرف و اتلاف آنها. برای کاهش اتلاف وقت، آب، انرژی و مواد مصرفی در صنایع و سازمانهای دولتی پیشنهاد می نماید که در هر سازمان دولتی و یا واحد صنعتی مدیریتی به نام **مدیریت صرفه جوئی** تاسیس گردد و هر ساله از افراد و یا مدیریتهائی که موفق به کاهش قابل

ملاحظه اتلافات شده اند تجلیل شود. پیشهاد می نماید تعطیلات رسمی کشور به ۱۲ روز در سال کاهش یابد.

واژه های کلیدی: حذف یارانه ها، مدیریت صرفه جوئی، فرهنگسازی، کاهش روزهای تعطیل

مقدمه

در چند دهه گذشته، بویژه از سالهایی که قیمت نفت و درآمد کشور از آن به یکباره افزایش یافت و دولت شروع به پرداخت یارانه در مصرف آب، انرژی، دارو، نان و سایر مواد غذایی نمود، میزان اتلاف این منابع در کشور افزایش یافت. این اتلاف به حدی است که مصرف سرانه کلیه منابع یاد شده در کشور چند برابر متوسط یا استانداردهای جهانی است.

همراه با اتلاف این منابع باید اتلاف وقت را به عنوان یک منبع ملی دیگر ذکر نمود. این اتلاف وقت در کشور به حدی است که اگر مثلاً برای انجام کاری در کشورهای پیشرفته صنعتی نظیر آلمان، امریکا و ژاپن زمان t لازم باشد انجام همان کار در ایران معادل $5t$ تا $10t$ وقت لازم دارد. اثرات جانبی این صرف وقت زیاد برای انجام کارها خستگی و افسردگی مردم و بی اعتمادی آنان به دستگاهها و سازمان های دولتی و شکایت مداوم مردم بوده است. در محافل دوستانه و یا خانوادگی شکایت از اوضاع به عنوان مهمترین موضوع مورد بحث مردم در آمده و به اصطلاح نقل مجلس را تشکیل می دهد.

اتلاف منابع ملی و شکایت مدام مردم از اوضاع و عدم سپاسگزاری آنان از نعمت هائی که خداوند در اختیار آنان گذاشته باعث کاهش همکاری نظام آفرینش و یا کاهش لطف و رحمت خداوندی شده و به اصطلاح «برکت» را در امور کاهش داده است.

اثرات دیگر اتلاف وقت ها و اسراف و اتلاف در منابع طبیعی آلودگی بیش از حد محیط زیست در کشور است. این آلودگی ها باعث کاهش کارآئی و بهره وری در نیروی کار، انواع بیماری ها و مرگ و میرهای زود رس شده است.

لازم است روند زندگی امروزی در کشور تغییر یابد و اتلاف منابع ملی نظیر وقت، آب، انرژی، دارو، نان و سایر مواد غذایی به حداقل ممکن خود برسد. با کاهش این اتلاف می توان انتظار داشت که نظام آفرینش همکاری و مشارکت خود را در امور افزایش دهد و خداوند «برکت» بیشتری به

فعالیتها ببخشد. برای ملاحظه اینکه چگونه نظام آفرینش در فعالیتهای ما همکاری و مشارکت می نماید می توانیم مثال های زیر را در زمینه کشاورزی و مسافرت هوایی در نظر بگیریم: [۱]

۱-۱ کشاورزی. کشاورزی که مثلاً می خواهد سیب تولید کند از تمام دانش خود و امکاناتی که در اختیار دارد استفاده می کند. او نهال سیب را می کارد و منتظر می ماند. پیش از بارور شدن درخت بجز آبیاری (اگر باران کافی نیارد)، مبارزه با آفات و علفهای هرز و سایر عواملی که باعث افت محصول می شود کار دیگری ندارد. اساسی ترین عوامل رشد و تولید میوه را نظام خلقت به طور رایگان در اختیار کشاورز می گذارد. این عوامل عبارتند از: آب، نور خورشید، دی اکسید کربن، مواد غذایی خاک، گرده- افشانی به وسیله باد و حشرات، و تمام استعداد هایی که به طرز حیرت آوری در نهال سیب به ودیعه گذاشته شده تا رشد کرده و سیب بدهد.

عوامل محیطی رشد برای تمام گیاهان یکسان است و اینجا اشتباهی رخ نمی دهد و نهال سیب رشد کرده و سیب می دهد نه میوه دیگر. قطعاً بین این کشاورز و جهان یک مشارکت وجود دارد. اگر قرار باشد برای طرفین این مشارکت سهمی قائل شویم، به ازاء هر واحد کار کشاورز باید یک میلیون واحد برای کار و کمک جهان در نظر بگیریم. دنیا سخی، بخشنده و بزرگووار است و این سخاوتمندی و بزرگواری فقط به کشاورزی محدود نمی شود. یعنی برای هر واحد کاری که کسی انجام می دهد، جهان یک میلیون واحد کار انجام می دهد تا فعالیتهای او به ثمر بنشینند. این فعالیتهای مشارکتی است بین انسان و جهان به نسبت یک به یک میلیون.

قابل ذکر است اگر کشاورز تصمیم بگیرد سهم خود را دریغ کند یعنی مثلاً در خانه بماند و کاری انجام ندهد، جهان خلقت نیز سهم خود را دریغ خواهد کرد. پس این مشارکتی است بین انسان و طبیعت به شرط اینکه انسان سهمش را اول پرداخت کند.

نشانه دیگر بخشندگی جهان این است که از مشارکتش با انسان سهمی نمی خواهد و این ماهیت طبیعت است: بخشندگی بی قید و شرط. آیا کشاورز نباید بهره این مشارکت را با شریکش تقسیم و دین خود را ادا کند؟ البته شریک بزرگتر چیزی از شریک کوچک خود نمی خواهد ولی شریک کوچکتر باید وظیفه اش را انجام دهد، آنچه را که نظام آفرینش در اختیارش گذاشته و ما آنها را منابع طبیعی می نامیم تلف نکند، و حداقل بخشی از سهم شریکش مثلاً ۱۰٪ عایدی خالص را به نیازمندان، بدون توجه به محل زندگی، رنگ پوست، اعتقادات، زبان و سایر خصوصیات آنان بپردازد. شگفت آنکه وقتی کشاورز قدر منابع ملی را دانست و آنها را تلف نکرد و سهم شریکش را به نیازمندان

پرداخت، جهان از سر سخاوت و بزرگمنشی اش، به او بیشتر عطا خواهد کرد: به صورت برکت در کار و از آن مهمتر به صورت آرامش خاطر و شادی و خوشحالی برای کشاورز و خانواده اش. چه معامله حیرت آوری!

نشانه دیگر سخاوت عالم این است که علی رغم همه سوء استفاده ها و تمام صدمات و خساراتی که انسان به دلیل جهل و نا آگاهی به محیط زیست وارد کرده است، جهان این بدرفتاریها را به مقدار زیاد تحمل کرده و کماکان همچون مادری مهربان نیازهای فرزندش را بی قید و شرط تأمین می کند.

۱-۲ سفر هوایی. شواهد بسیاری وجود دارند که نشانگر سخاوت و بخشندگی جهان خلقتند. می توانیم سفر هوایی را مثال بزنیم:

شما تصمیم می گیرید با هواپیما مثلاً از تهران به شیراز مسافرت کنید. تلفنی با آژانس مسافرتی تماس می گیرید، از ساعتهای پرواز آگاه می شوید و می خواهید که برای رفت و برگشت در روز و ساعت مورد نظرتان جا نگهدارند. کارمند آژانس با کامپیوتر این کار را انجام می دهد. سپس به آژانس مراجعه و بلیت خود را دریافت می کنید. در موعد مقرر با اتومبیل یا اتوبوس به فرودگاه رفته و پس از گذراندن تشریفات پرواز سوار هواپیما می شوید و به شیراز می رسید. پرواز حدود یک ساعت طول می کشد. کل وقتی که برای این سفر صرف کرده اید فقط چند ساعت است. اگر صد سال پیش سوار بر اسب و قاطر چنین سفری می کردید حدود ۲۰ روز زمان می برد. سفر مشقت بار ۲۰ روزه صد سال پیش به سفر بسیار راحت و چند ساعته امروز تبدیل شده است. به تمام مراحل چنین سفری و آنچه که آن را ساده و دلپذیر کرده است بیندیشید. در باره طراحی و ساخت کلیه امکاناتی که در این سفر استفاده کرده اید، نظیر: هواپیما، ارتباط رادیویی بین خلبان و برج مراقبت، تلفن و کامپیوتر برای نگهداری جا، اتومبیل و جاده آسفالته برای رفتن به فرودگاه و ... فکر کنید. در این سفر شما از تمام دانشی که انسان طی دو میلیون سال زندگی خود در روی زمین اندوخته است استفاده کرده اید. به انسان این توانایی عطا شده که قوانین نظام خلقت را بشناسد و با استفاده از آنها و مواد موجود در طبیعت، امکانات مذکور را طراحی کند و بسازد. این نکات نشانه های سخاوت، لطف و مرحمت خداوندی است که خالق ما و تمام موجودات، جهان و نظام خلقت است. همه آنچه که ما امروزه از آنها برخورداریم و لذت می بریم نشانه ها و آیاتی است از بزرگواری و بخشندگی خدا و طبیعت بسیار زیبای او.

با تلف نکردن منابع ملی بی که در اختیار داریم و سپاسگزاری از خداوند برای تمام نعماتش، سخاوت و بخشندگی او را به خود و خانواده و جامعه مان افزایش می دهیم و آرامش خاطر یا شادی بیشتری کسب می کنیم.

حذف یارانه ها برای کاهش اتلاف منابع ملی

پرداخت یارانه های مختلف در حالی که به خانواده های کم درآمد جامعه تا اندازه ای کمک می کند ولی عملاً باعث تلف شدن منابع ملی شده است. مثلاً پرداخت یارانه برای حامل های مختلف انرژی بیشتر به سود خانواده های ثروتمند جامعه بوده که از تعداد خودروهای بیشتر و مسکن بزرگتر و غیره و مصرف انرژی بیشتر در آنها بهره مند هستند. عملاً دولت برای مصرف بیشتر انرژی (و سایر منابع) یارانه می پردازد. پرداخت یارانه انرژی معادل حدود ۱۵۰۰۰۰ ریال برای هر نفر در ماه می باشد. خانوادهای ثروتمند از این یارانه استفاده کرده و سود می برند در حالی که خانواده های کم درآمد جامعه از آن بی بهره هستند.

پیشنهاد می نماید که انواع یارانه ها کاملاً حذف گردند و معادل آن بطور مساوی بصورت بن هائی هر سه ماه یکبار به مردم پرداخت گردد. دریافت حدود ۱ میلیون ریال (بابت تمام یارانه ها) در ماه توسط یک خانواده ۵ - نفره ثروتمند تاثیر زیادی بر درآمد این خانواده نخواهد داشت ولی برای یک خانواده ۵- نفره کم درآمد دریافت این مبلغ در ماه می تواند اثر زیادی در رفاه و آسایش آن خانواده داشته باشد. اجرای این پیشنهاد باعث می شود که خانواده های متمکن مبلغ بیشتری را برای مصرف انرژی، آب، نان و غیره بپردازند و از این نظر هزینه زندگی آنان قدری افزایش یابد. خانواده های کم درآمد نیز اندکی بیشتر صرف پرداخت بهای آب، انرژی، دارو و نان و غیره خواهند نمود ولی در عوض مبلغ بیشتری در هر ماه دریافت خواهند کرد که نه تنها افزایش هزینه ها را خواهد پوشاند بلکه بطور خالص مبلغی نیز عاید آنها خواهد نمود.

ایجاد مدیریت های صرفه جوئی در صنایع و سازمان های دولتی

به منظور کاهش اتلاف وقت، آب، انرژی و مواد مصرفی در کشاورزی، صنعت، خدمات و واحدها و سازمانهای دولتی، پیشنهاد می نماید در هر واحد و یا سازمان مدیریتی برای صرفه جوئی در این منابع ایجاد گردد. این مدیریت موظف خواهد بود تا نسبت به مصرف آب، انرژی و مواد در هر واحد تولیدی

و یا خدماتی ممیزی دقیقی را برقرار نموده و روشهای علمی صرفه جوئی در آنها و کاهش اتلاف آنها را شناسائی و اجرا نماید. به علاوه، این مدیریت وظیفه دار خواهد بود که صرف وقت افراد و ماشین آلات را برای انجام کارهای محوله مورد بررسی قرار داده و روشهای علمی کاهش صرف وقت را شناسائی و اجرا نماید. لازم است صنایع و سازمانهای دولتی از کارکنانی که در کاهش اتلاف وقت، آب، انرژی و مواد مصرفی بیشترین و موثرترین کوشش را مبذول داشته اند در واحدهای خود و در سطح ملی به نحو شایسته ای تجلیل به عمل آورند و صرفه جوئی را به عنوان یک اقدام پسندیده و یک ارزش معرفی نمایند.

کاهش روزهای تعطیل رسمی در کشور

پیشنهاد می نماید ایام تعطیل رسمی به مناسبت اعیاد و سوگواری ها از ۲۴ روز در سال به ۱۲ روز کاهش یابد، در حالی که مردم مراسم مربوطه را به نحو شایسته تر از گذشته برگزار می نمایند.

فرهنگسازی برای صرفه جوئی و کاهش اتلافات

بین راههای مختلفی که برای کاهش اتلافات و صرفه جوئی در وقت، آب، انرژی، دارو، نان و سایر مواد غذایی پیشنهاد شده اند، فرهنگسازی مهمترین و موثرترین آنهاست. باید مردم بپذیرند که اتلاف این منابع ملی یک گناه بوده و خداوند ما را از ارتکاب این گناه برحذر داشته است (انّ المبدرین كانوا اخوان الشیاطین و كان الشیطان لربه كفورا^۱) و مردم بپذیرند که استفاده از هر چیزی به اندازه نیاز و تلف نکردن آن روشی برای سپاسگزاری است و سپاسگزاری یکی از راههای کسب شادی است.

لازم است برای مردم تبیین گردد که هدف آفرینش تقرب به خدا و بالا بردن معرفت و آگاهی از وجود خدا در هر کس و هر چیز بوده و هر چه انسان به خدا نزدیک تر باشد و یا معرفت و آگاهی بیشتر باشد او شادتر است. می توان رابطه زیر را بین آگاهی و شادی در نظر گرفت: [۱ و ۲]

$$H = h + cA \quad (1)$$

۱- اسراف کنندگان با شیطان برادرند و شیطان نسبت به پروردگارش ناسپاس بود (الاسراء - آیه ۲۷)

که H معرف شادی، A معرف آگاهی، c یک ضریب و h معرف شادی های کوچکی است که مثلاً در اثر احساس پیشرفت کردن انسان به دست می آورد.

می توانیم به سمت راست معادله (۱) نگاه کرده و بگوئیم که ما برای بالا بردن آگاهی خود خلق شده ایم و یا به سمت چپ معادله نگاه کرده و بگوئیم که ما برای شاد زیستن روی زمین هستیم و این حق ماست که شاد باشیم. لازم است توجه داشته باشیم که خداوندی که هدف زندگی را تقرب به خود و یا شاد زیستن قرار داده، راهها و روشهایی را نیز برای کسب این شادی و یا از بین بردن و کاهش ناشادی نیز بیان داشته است. سپاسگزاری نمودن از خداوند به خاطر کلیه نعماتش به ما (از جمله وقتی که در طول عمر در اختیار داریم و می توانیم از آن برای تامین نیازهای خود و محبت ورزیدن و خدمت کردن به دیگران از آن استفاده کنیم) به ما شادی می بخشد. و زیاده روی در مصرف آنچه که نیاز داریم و تلف نمودن منابعی چون وقت، آب، انرژی، نان و غیره یک ردیله اخلاقی بوده و برخوردار از آن از شادی ما می کاهد.

لازم است مطالب فوق را به نحو جالب و پذیرفتنی بی در کتب درسی دانش آموزان وارد نمود و با تهیه برنامه های تلویزیونی، صرفه جوئی را به عنوان یک ارزش و ولخرجی و اتلاف منابع ملی را یک ردیله اخلاقی معرفی کرده، آنرا نکوهش نمود. در این برنامه ها باید تبیین گردد که با تلف کردن این منابع ملی ما محیط زیست را آلوده می کنیم، سلامتی خود را به خطر می اندازیم، آسایش خود را مختل و حقوق آیندگان را در استفاده از این منابع و محیط زیست سالم ضایع می کنیم و علاوه بر این ها لطف و رحمت خداوند را به خود و کشورمان کاهش می دهیم.

منابع

- ۱- مهدی بهادری نژاد، شادی و زندگی، چاپ سوم ۱۳۸۲، انتشارات مدیسه، تهران.
- ۲- مهدی بهادری نژاد، عشق انترویی و راه زندگی، نشریه ماهانه علمی و پژوهشی شریف، آذر ۱۳۷۳، صفحه ۵۱ تا ۶۰.